

RABHADH

Ná déan dearmad an páipéar seo a chur ar ais le do fhreagarleabhar.

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH, 2006

**STAIR - GNÁTHLEIBHÉAL
(180 MARC)**

DÉ MÁIRT, 13 MEITHEAMH – TRÁTHNÓNA, 2.00 – 3.30

STAMPA AN IONAIID

SCRÚDUIMHIR AN IARRTHÓRA

**FREAGAIR GACH CEIST 1, 2, 3 AGUS 4.
FREAGAIR NA CEISTEANNA 1, 2 AGUS 3 SNA SPÁSANNA ATÁ ANN
CHUIGE SIN AR AN SCRÚDPHÁIPÉAR.
FREAGAIR CEIST 4 I DO FHREAGARLEABHAR.**

CUIR AN PÁIPÉAR SEO ISTEACH LE DO FHREAGARLEABHAR

1. PICTIÚIR
(35 marc)

Déan staidéar ar na pictiúir – A, B, C1 agus C2 – a ghabhann leis an bpáipéar seo agus ansin freagair na ceisteanna seo a leanas:

(a) PICTIÚR A

Taispeántar Dún Aonghasa i bPictiúr A. Dún ar bharr aille is ea é a tógadh san Iarannaois.

- (i) Na daoine a thóg an dún, cén fáth ar roghnaigh siad an suíomh sin, dar leat?

.....
.....(3)

- (ii) Tabhair píosa **amháin** fianaise ón bpictiúr a léiríonn gur tógálaithe cumasacha iad na daoine sin.

.....
.....(4)

- (iii) Cén fáth a dtugtar an Iarannaois ar an tréimhse seo den stair?

.....
.....(4)

(b) PICTIÚR B

I bPictiúr B, taispeántar ceardaithe ón Mheánaois agus iad i mbun oibre.

- (i) I bPictiúr B, ainmnigh na ceirdeanna atá á gcleachtadh ag na hoibrithe marcáilte mar **X** agus mar **Y**.

X
Y(2)

- (ii) Tabhair píosa **amháin** fianaise a léiríonn go raibh tábhacht ag baint le ceardaithe sa Mheánaois.

.....
.....(3)

- (iii) Sa Mheánaois, cén t-ainm a thugtaí ar dhuine óg a mbeadh ceird á foghlaim aige/aici?

Cuir tic (✓) sa bhosca ceart thíos:

Seirfeach Péitse Printíseach (3)

(iv) Tabhair cúis **amháin** a raibh a laghad sin ceardaithe ban ann sa Mheánaois.

.....
..... (4)

(c) **PICTIÚR C1 agus PICTIÚR C2**

Tuairim ealaíontóra d'oibrithe tí c.1850 atá i bPictiúr C1.

Taispeántar oibrithe monarchan i rith na Réabhlóide Tionsclaíche i bPictiúr C2.

(i) Cén cineál oibre atá á dhéanamh ag na mná i bpictiúr C1?

.....
.....(2)

(ii) Luaigh **dhá** shlí ina raibh difríocht idir na dála oibre i bpictiúr C2 agus na dála oibre i bpictiúr C1.

Difríocht 1:.....
.....(3)

Difríocht 2:.....
.....(3)

(iii) Tabhair fíric **amháin** mar gheall ar dhála tithíochta d'oibrithe sna bailte móra sa Bhreatain i rith na Réabhlóide Tionsclaíche.

.....
.....(4)

2. DOICIMÉID
(35 marc)

Déan staidéar ar an **dá** dhoiciméad, **1** agus **2**, a ghabhann leis an bpáipéar seo agus ansin freagair na ceistanna seo a leanas:

(a) **Doiciméad 1**

Sliocht is ea é seo a tógadh as cuntas a thug Críostóir Colambas ar a thuras farráige i 1492.

(i) Cén chuid den oileán a rinne Colambas a thaiscéaladh maidin Dé Domhnaigh?

.....(2)

(ii) Ón gcuntas, tabhair píosa **amháin** fianaise a thaispeánann gur chuir muintir an oileáin fáilte roimh Cholambas.

.....
.....(2)

(iii) Cé mhéad fear ón oileán a d'ordaigh Colambas a thabhairt go dtí an Spáinn?

.....(2)

(iv) *“Ach, ní dóigh liom anois gur gá an áit a dhaingniú.”*

Cén fáth ar cheap Colambas nach raibh sé riachtanach dún a thógáil ar an oileán?

.....(3)

(v) Tabhair cúis **amháin** go ndeachaigh rialtóirí san Eoraip in urraíocht ar thurais taiscéalaíochta ar an bhfarráige.

.....
.....(4)

(vi) Luaigh toradh *diúltach* **amháin** a bhí ar na turais taiscéalaíochta ar na daoine sna tíortha a fionnadh den chéad uair.

.....
.....(4)

(b) **Doiciméad 2**

Sliocht is ea é seo as “A Country Boy” le Tom Lynam. Cuntas ó fhinné síúl is ea é ar a shaol i mBaile Átha Cliath i rith na hÉigeandála, 1939-1945 in Éirinn.

- (i) Tabhair cúis **amháin** nach raibh an scríbhneoir buartha faoin gcogadh.
.....(2)
- (ii) Ainmnigh páirt **amháin** den tír a buamáladh i ndeireadh na bliana 1940.
.....(2)
- (iii) Cén fáth, a deir an scríbhneoir, ar caitheadh buamaí anuas ar Éirinn i rith na hÉigeandála, 1939-1945?
.....
.....(2)
- (iv) Ainmnigh **dhá** áit a ndearnadh díobháil dóibh ‘óiche na mbuamaí móra i mBaile Átha Cliath’.
.....(2)
- (v) Cá mhéad duine a maraíodh ar an Trá Thuaidh?
.....(2)
- (vi) ‘Ní bhíodh soilse ar síúl againn tar éis titim na hoíche.’
Cén fáth, dar leat, nár fágadh aon solas ar síúl tar éis titim na hoíche i rith na hÉigeandála, 1939-1945?
.....
.....(4)
- (vii) ‘Nuair a fógraíodh an cogadh, dúirt de Valera go bhfanfadh Éire neodrach.’
Mínigh cad is brí leis an téarma neodrach.
.....
.....(4)

3. CEISTEANNA GEARRFHREAGRAÍ
(60 marc)

Freagair DEICH gcinn de na ceisteanna seo a leanas. Is fiú 6 mharc an ceann iad.

- (i) Cén céad lena mbaineann an dáta seo a leanas?
AD 1825.....(6)
- (ii) ‘Teastas breithe, sampla is ea é d’fhoinse thánaisteach.’
Fíor nó bréagach?
.....(6)
- (iii) Ainmnigh **dhá** uirlis a úsáideann seandálaithe agus iad ag obair ar láthair seandálaíochta.
.....(6)
- (iv) Ainmnigh sibhialtacht **amháin** lasmuigh d’Éirinn a bhfuil staidéar déanta agat uirthi.
Scríobh síos fíric **amháin** mar gheall ar an tithíocht nó ar shaol na mban sa tsibhialtacht sin.
Sibhialtacht:
Fíric:
.....(6)
- (v) Ón liosta thíos roghnaigh ainm cineál tuama in Éirinn anallód.
Bró; Dolmain Ursanach; Uaimh thalún.
.....(6)
- (vi) Cén t-ord ama inar tháinig na dreamanna seo a leanas go hÉirinn? Tosaigh leis an dream ba thúisce a tháinig.
Na Lochlannaigh; Na Ceiltigh; Na Normannaigh.
1.....
2.....
3(6)
- (vii) Cén fáth ar thosaigh na Normannaigh ag tógáil caisleáin chloiche in ionad caisleáin adhmaid?
.....
.....(6)
- (viii) Ainmnigh gné chosanta **amháin** a bhain le baile mór sa Mheánaois.
.....(6)
- (ix) Mínigh ceann **amháin** de na téarmaí seo a leanas a bhain le manaigh agus le mainistreacha na Meánaoise:
Corann; Ab; Dórtúr.
.....(6)
- (x) Tabhair cúis **amháin** ar thosaigh an Renaissance san Iodáil.
.....
.....(6)

- (xi) Ainmnigh dealbhóir **amháin** ón Renaissance agus saothar **amháin** de chuid an dealbhóra sin.
Dealbhóir:
Saothar:(6)
- (xii) Luaigh fionnachtain **amháin** san eolaíocht nó sa leigheas a rinneadh i rith an Renaissance.
.....(6)
- (xiii) Cé acu ceann de na huirlisí seo a d'úsáid na mairnéalaigh i rith Aois na bhFionnachtana chun ráta dul chun cinn na loinge a thomhas?
Téad luasmheá; Compás; Ceathramhán stiúrtha.
.....(6)
- (xiv) Luaigh athrú **amháin** ar an bhfeirmeoireacht sa Réabhlóid Talmhaíochta sa Bhreatain.
.....
.....(6)
- (xv) Mínigh cén fáth a dtugtar aois na n-iarntóid ar na 1830idí agus na 1840idí sa Bhreatain.
.....
.....(6)
- (xvi) Mínigh ceann **amháin** de na téarmaí seo a leanas a bhaineann leis an nGorta Mór in Éirinn sna 1840idí:
An dubh; Tithe súip; Longa báis.
.....
.....(6)
- (xvii) Tabhair cúis **amháin** ar theastaigh ó na hAontachtaithe fanacht mar chuid den Ríocht Aontaithe.
NÓ
Luaigh athrú **amháin** ar chúrsaí taistil ó 1945 i leith.
.....(6)
- (xviii) Ainmnigh **beirt** a bhí ina gceannairí ar pháirtí Fhianna Fáil ó 1932 i leith.
.....
NÓ
Luaigh mór-athrú **amháin** ar an bhfeirmeoireacht ó 1945 i leith.
.....(6)
- (xix) Ainmnigh ceannaire rialtais **amháin** ar fhoghlaim tú faoi/fúithi sa topaic *Caidreamh Idirnáisiúnta san Fhichiú hAois.*
.....(6)
- (xx) Ón staidéar atá déanta agat ar *Caidreamh Idirnáisiúnta san Fhichiú hAois*, luaigh eachtra stairiúil **amháin** a tharla sna blianta ó dheireadh an Chéad Cogadh Domhanda i leith.
.....(6)

4. PEARSANA SA STAIR
(50 marc)

Freagair A agus B

A. Roghnaigh duine **amháin** de na daoine a ndéantar cur síos orthu thíos. Scríobh mar gheall ar an duine sin. Más mian leat, is féidir leat na leideanna a úsáid le cabhrú leat i do fhreagra. Scríobh an teideal a roghnaíonn tú ag barr do chuntais.

(i) **Duine in Éirinn sa Chlochaois nó sa Chré-Umhaois nó san Iarannaois.**

LEIDEANNA: * Tithíocht, bia agus éadaí
* Modhanna feirmeoireachta
* Ealaíona agus ceirdeanna
* Gnásanna adhlactha (25)

(ii) **Manach i mainistir in Éirinn i dtús ré na Críostaíochta, c 500 -800AD.**

LEIDEANNA: * Cúiseanna le bheith ina mhanach
* An gnáthshaol sa mhainistir
* Na príomhfhoirgnimh
* An mhainistir faoi ionsaí (25)

(iii) **Leasaitheoir creidimh a ainmníonn tú aimsir an Reifirméisín.**

LEIDEANNA: * A (h)óige
* Cúiseanna le bheith ina leasaitheoir
* Príomhphointí creidimh agus scríbhinní
* Torthaí a c(h)uid oibre (25)

B. Roghnaigh duine **amháin** de na daoine a ndéantar cur síos orthu thíos. Scríobh mar gheall ar an duine sin. Más mian leat, is féidir leat na leideanna a úsáid chun cabhrú leat i do fhreagra. Scríobh an teideal a roghnaíonn tú ag barr do chuntais.

(i) **Ceannaire réabhlóideach a ainmníonn tú (sa Fhrainc, in Éirinn nó i Meiriceá) i rith Aois na Réabhlóidí, 1770-1815.**

LEIDEANNA: * Óige agus gníomhréim
* Cúiseanna le tacú leis an réabhlóid
* Príomh-imeachtaí na réabhlóide
* An saol níos déanaí agus a b(h)ás (25)

(ii) **Gael a chaill talamh i rith ceann de na plandálacha in Éirinn sa 16ú nó sa 17ú haois.**

LEIDEANNA: * Ainm na plandála
* Na cúiseanna ar plandáladh an talamh
* Caidreamh leis na húinéirí nua
* Torthaí na plandála (25)

(iii) **Duine a bhí páirteach sa choimhlint ar son shaoirse na hÉireann i rith na tréimhse, 1900-1922.**

LEIDEANNA: * Cúiseanna le bheith páirteach
* Ceannairí tábhachtacha
* Príomh-imeachtaí
* Torthaí na n-imeachtaí sin

NÓ

Seandúine ag caint mar gheall ar athruithe ar chúrsaí fóillíochta, spóirt agus siamsaíochta atá tar éis tarlú i rith an 20ú haois.

LEIDEANNA: * Cúrsaí caitheamh aimsire, spóirt agus siamsaíochta i dtús na 1900idí
* Athruithe ar chúrsaí caitheamh aimsire
* Forbairtí sa spóirt agus i gcúrsaí siamsaíochta
* Torthaí na n-athruithe sin (25)